

LEERPLAN
SECUNDAIR ONDERWIJS

Verzorgende/Zorgkundige
7de leerjaar
VII-VeZo

BRUSSEL

D/2025/13.758/096

Versie maart 2025



1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen of over structuuronderdelen heen. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel wordt voorgesteld. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.



- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **belooftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbindingen doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.



1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, en flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is **differentiëren** van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren.

Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrenge biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeeld, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is



bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft o.a. de beginsituatie en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen o.a. inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw en aandachtspunten aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen, de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie of andere doelen die in regelgeving vastliggen. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen, de doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties of andere doelen die in regelgeving vastliggen. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan. Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een wenk 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting is vereist om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben. De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen zijn gerelateerd aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen, doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties of andere doelen die in regelgeving vastliggen.

2 Situering

2.1 Beginsituatie

De volgende studierichting is een logische vooropleiding in de derde graad voor de studierichting Verzorgende/Zorgkundige: Basiszorg en ondersteuning.

2.2 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op doelen die leiden naar de beroepskwalificaties Verzorgende en Zorgkundige. Het leerplan is gericht op 22 lesuren en is bestemd voor de studierichting Verzorgende/Zorgkundige. De duurtijd van die studierichting bedraagt twee semesters.

Het geheel van de vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

De leerlingen lopen in functie van de registratie tot zorgkundige minimaal 300 u stage. Daarvan vindt minimaal 200 u plaats in twee van de volgende gebieden: ziekenhuizen, residentiële ouderenzorg, thuiszorg. Op de [leerplanpagina](#) vind je adviezen (stagevolume, settings, activiteitenlijsten ...) die in overleg met de sector zijn uitgewerkt.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Verzorgende/Zorgkundige en het vormingsconcept

Het leerplan Verzorging/Zorgkundige is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. In het leerplan ligt de nadruk op de levensbeschouwelijke, de sociale en de culturele vorming. De wegwijzers generositeit, uniciteit in verbondenheid en verbeelding maken er inherent deel van uit.

Vormingscomponenten

Levensbeschouwelijke vorming geeft leerlingen de tijd en de ruimte om te zoeken naar wie ze zijn en wat ze zullen worden. Leerlingen maken voortdurend (ethische) keuzes. Vanuit de dialoog met de eigen leefwereld, de diverse samenleving en het christelijk geloof, geven leerlingen hun levensbeschouwelijke identiteit vorm. De zeven wegwijzers bieden hen daarbij inspiratie: uniciteit in verbondenheid, kwetsbaarheid en belofte, gastvrijheid, rechtvaardigheid, duurzaamheid, verbeelding en generositeit.

In sociale vorming ligt de focus op de mens als een fundamenteel relationeel wezen. De leerlingen verwerven sociale en communicatieve vaardigheden die worden bijgestuurd naargelang van de doelgroep waarmee ze worden geconfronteerd. Ze leren het eigen professioneel handelen aanpassen aan de ander en communiceren over gevoelige thema's. Ze leggen accent op de kwaliteit van de zorgrelatie en zijn zich bewust van de gangbare beeldvorming. Ze zijn in staat om een discussie aan te gaan met inhoudelijke maatschappelijke elementen.

Het leerplan moedigt culturele vorming aan door een brede kijk op diversiteit aan te brengen. De leerlingen staan open voor de unieke andere. Ze benaderen die op een holistische manier en hebben aandacht voor materiële en immateriële elementen: levensstandaard, financiële mogelijkheden, intellectueel niveau, kunstzinnige opstelling, kwetsbaarheid ... De leerlingen leren communiceren, anderen respecteren, reflecteren en samenleven.

Wegwijzers

Via dit leerplan worden leerlingen warm gemaakt voor generositeit: attent en gul zijn voor anderen, zorg dragen voor veiligheid en geborgenheid, toegewijd zijn, de autonomie van de cliënt respecteren. Die generositeit uit zich niet alleen naar de cliënt maar ook naar collega's en derden. De leerlingen verwerven inzicht in de wederkerigheid die zo'n houding met zich mee kan brengen.

Vanuit uniciteit en verbondenheid beseffen leerlingen dat elke cliënt uniek is en recht heeft op een unieke benadering. Zorg en ondersteuning worden geboden vanuit een zorgrelatie die verbondenheid als basis



heeft. De leerlingen investeren in verbindende communicatie om die zorgrelatie kwaliteitsvol te laten verlopen.

Het beroep van verzorgende en zorgkundige verplicht leerlingen vele procedures en richtlijnen te volgen als onderdeel van een kwaliteitsvolle zorg. Toch biedt dit leerplan veel kansen om verbeelding een plaats te geven. Om te bewaken dat een cliënt op een unieke manier en met respect voor zijn persoon wordt benaderd, kunnen creatieve toepassingen op maat helpen om die kwaliteit nog te verbeteren. De leerlingen zoeken out of the box naar oplossingen voor uitdagingen waarbij vaste procedures een persoonlijke inbreng en benadering niet in de weg staan.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Zinrijk en geïnspireerd: een levensbeschouwelijke en ethische gevoeligheid ontwikkelen

Leerlingen ontwikkelen een eigen kijk op mens, wereld en samenleving vanuit een levensbeschouwelijke inspiratie. Ze worden gevoelig voor wat betekenisvol is. Ze reflecteren over wat in hun eigen leven goed en minder goed loopt. Ze herkennen in concrete of beroepsgerichte ervaringen motieven en argumenten die hen uitnodigen en stimuleren om moreel te handelen. Ze leren openstaan voor de diepere dimensies van het leven en leren. Ze staan ook open voor levensbeschouwelijke keuzes van anderen en gaan daarover in dialoog.

Kwaliteitsvol verzorgen en begeleiden van cliënten

Vanuit een holistische mensvisie en integrale benadering leren leerlingen zorg dragen voor de gezondheidstoestand van cliënten en hen ondersteunen bij taken van het dagelijks leven. Bij het zorg dragen voor de ander en uitvoeren van zorgtechnische handelingen leren ze de zorg afstemmen op de situatie en de specifieke noden van anderen en worden ze zich bewust van objectieerbare kwaliteit. Er is bijzondere aandacht voor specifieke doelgroepen zoals zieke personen, mensen met dementie en mensen met een psychische of sociale kwetsbaarheid.

In verbondenheid met anderen aan de diverse samenleving participeren

Samenleven, samenwerken en zorg verlenen in een wereld die wordt gekenmerkt door diversiteit biedt mogelijkheden. Het zelf behoren tot verschillende groepen en het zorg dragen voor anderen binnen een professionele context dagen leerlingen op vele vlakken uit. Vanuit de wegwijzers generositeit en uniciteit in verbondenheid leren leerlingen respectvol in relatie gaan, communiceren, samenwerken met anderen, zorg dragen voor anderen met aandacht voor de identiteit, integriteit en kwetsbaarheid van zichzelf en de ander.

Professioneel functioneren binnen een interdisciplinair team

Leerlingen verwerven inzicht in het belang van samenwerking als basis voor kwaliteitsvolle zorg. Ze leren om binnen een interdisciplinair team autonoom te werken. Ze zijn dynamisch en flexibel in het uitwisselen van informatie en het uitvoeren van taken binnen de eigen bevoegdheid. Ze leren op een respectvolle manier een zichtbare plaats binnen het team te verwerven om hun takenpakket professioneel en met beroepsfierheid te kunnen uitvoeren.

3.3 Opbouw

- Kwaliteitsvol handelen

- Zorgrelatie
- Agogisch handelen
- Zorg
- Maatschappelijke context

3.4 Beginsituatie

Vanuit de logische vooropleiding Basiszorg en ondersteuning zijn de volgende leerplanitems in de derde graad al verworven op uitvoerend niveau:

- basisprincipes i.v.m. kwaliteitsvol handelen (III-BaOn-a LPD 1-13);
- werking van de lichaamsstelsels (III-BaOn-a LPD 16);
- in het leerplan Verzorgende/Zorgkundige worden twee beroepskwalificaties gerealiseerd. Een deel van de inhouden werd reeds aangeboden in de derde graad Basiszorg en ondersteuning via indalende competenties (III-BaOn-a LPD 19, 20);
- indirecte en logistieke ondersteuning (LPD 23-27);
- hanteren van agogische vaardigheden bij kinderen en volwassenen (III-BaOn-a LPD 29-34);
- verkennen van zorgcontexten (III-BaOn-a LPD 35).

Voor leerlingen uit andere vooropleidingen geldt dat die inhouden extra aandacht vergen.

3.5 Aandachtspunten

Context

Gezien de verschillende contexten binnen de studierichting Verzorging/Zorgkundige dient de leerling zijn opleidingstraject te vervullen binnen deze contexten: residentiële setting en thuiszorg.

Oriëntatie van het leerplan

De te bereiken beroepskwalificaties Verzorgende en Zorgkundige zijn identiek aan de BK's van de studierichting Gezondheidszorg derde graad D/A. In de studierichting Basiszorg en ondersteuning 3de graad A is een relevante set van competenties uit beide beroepskwalificaties opgenomen.

De leerlingen ontmoeten uiteenlopende groepen van mensen: zorgvragers, kinderen, cliënten, patiënten, bewoners ... In dit leerplan kiezen we voor de term cliënt als algemene noemer maar dat neemt niet weg dat eens de specifieke context duidelijk is, de correcte benaming van de mensen die men ontmoet wel kan worden gebruikt. Om diezelfde reden wordt gekozen voor de term zorgverlener die naargelang de context ook concreet kan worden gemaakt.

Werkplekieren

Verschiedende vormen van werkplekieren kunnen een meerwaarde bieden voor de realisatie van dit leerplan en voor de voorbereiding op een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt. Werkplekieren omvat een breed continuüm van leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en beroepsgerichte competenties waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is. Het kan onder meer gaan om gesimuleerde werkomgevingen, observatie-activiteiten, praktijklessen op verplaatsing, leerlingenstages ... De school heeft de ruimte om een beleid uit te stippelen over welke vormen van werkplekieren een plaats krijgen in de lespraktijk en met welk doel werkplekieren wordt ingezet.

De leerlingen hebben zowel op school als tijdens de diverse vormen van werkplekieren een voorbeeldfunctie voor andere leerlingen en studenten. Ze ontwikkelen zich als kritische zorgverleners die hun beroep op een respectvolle wijze profileren in de zorgteams waarin ze actief zijn.



Leerlijnen

Het verwerven van beroepskwalificaties over meerdere graden of jaren vraagt een duidelijke leerlijn. Die leerlijn ligt deels verwerkt in de betrokken leerplannen maar voor diverse topics is het belangrijk dat vakgroepen goed van elkaar weten welke inhoud waar worden gerealiseerd. Voor dit leerplan is het belangrijk om degelijke afspraken te maken over de indalende competenties.

Onderstaande leerplandoelen staan in samenhang met elkaar en worden ook zo aan de leerlingen aangeboden.

Professionalisering

In dit 7de leerjaar zetten de leerlingen een belangrijke stap naar het beroep van verzorgende en zorgkundige. Je kan de leerlingen informeren over de administratie die ze in orde moeten maken om hun visum aan te vragen. Het is een goede gelegenheid om hen ook te motiveren zich verder te professionaliseren. Je kan hen uitdagen om al in het 7de leerjaar na te denken over hoe ze dat zullen doen. Dat kan door na te gaan of zij verdere opleidingen op de zorgladder willen volgen om door te groeien naar andere zorgberoepen. Ze kunnen zich ook verdiepen in hun kwaliteiten als verzorgende en zorgkundige door zich te informeren over diverse professionaliseringskanalen. Dat kan via nieuwsbrieven of websites die gericht zijn op hun beroep maar ook via andere lectuur of professionaliseringsinitiatieven.

Door hen in het 7de leerjaar al vertrouwd te maken met professionalisering in hun verdere loopbaan, leg je de klemtoon op groeien in professionaliteit maar versterk je ook de mogelijkheden om het evidence informed karakter van wat ze leren in vraag te stellen. Ze stellen zich blijvend kritisch op als het gaat om bronnen waaruit ze nieuwe professionele informatie putten.

Complementaire leerplannen

Voor het zevende leerjaar zijn complementaire leerplannen ontwikkeld zoals Communicatie en interactie, Maatschappelijke oriëntatie en Ondernemerschap. Voor de vorming van leerlingen kan het een meerwaarde zijn om bij de realisatie van leerplandoelen uit dit leerplan de link te leggen met een of meer aspecten uit de complementaire leerplannen waarvoor de school al dan niet heeft gekozen.

3.6 Leerplanpagina



Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Kwaliteitsvol handelen

Doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen handelen kwaliteitsbewust volgens visie, protocollen en procedures van de organisatie.

Wenk: De visie van een zorginstelling of organisatie is een concretisering van een visie op zorg of kwaliteitsbewust wonen en leven naar een visie op zorg. Je kan leerlingen kritisch laten reflecteren over de visie van de stageplaats: is de visie herkenbaar in de dagelijkse werking, is ze doorleefd en gedragen door alle medewerkers? Je laat hen op zoek gaan naar elementen binnen de organisatie die de visie concretiseren in de zorg voor de cliënt en zijn omgeving en laat hen aan de hand van kwaliteitscriteria reflecteren over eigen zorgverlening in relatie tot de kwaliteitscultuur van de organisatie.

Wenk: Je leert leerlingen waarom protocollen en procedures in de zorg belangrijk zijn en waarom ze wetenschappelijk onderbouwd moeten zijn. Leerlingen leren dat protocollen en procedures qua terminologie en gebruik kunnen variëren naargelang de zorgcontext. De leerlingen krijgen inzicht in verschillen en gelijkenissen tussen procedures en protocollen binnen verschillende professionele zorgcontexten en hebben aandacht voor de diversiteit in terminologie, bv. residentiële zorg versus thuiscontext. Je kan leerlingen op school of op stage laten opzoeken of bevragen welke voorgeschreven procedures van toepassing zijn voor een concreet thema, bv. veiligheid en procedures voor evacuatie.

Wenk: De kwaliteitswerking van instellingen en organisaties wordt vaak samengebracht in het kwaliteitshandboek. Met behulp van een kwaliteitshandboek kunnen leerlingen werken aan kwaliteit in de zorg. Het biedt kansen om ze vertrouwd te maken met begrippen zoals zorgvisie procedures en protocollen, professionele gedragscode en zorg- en ondersteuningsplan. Je kan aandacht schenken aan regelgeving en procedures op papier en aan de wijze waarop die hun toepassing vinden in de praktijk via de stageplaatsen.

Wenk: Dit leerplandoel wordt afgestemd op de doelgroepen en de contexten waarmee de leerlingen in contact komen (samenhang doelgroepen LPD 17). Leerlingen volgen evoluties in visie op.

LPD 2 De leerlingen observeren, signaleren veranderingen in de gezondheidstoestand en omgeving en rapporteren ze in team en in het [zorgdossier](#).

Duiding: Er bestaan verschillende modellen en kaders voor observeren en rapporteren. In elk model komen de begrippen observeren, rapporteren, signaleren, interpreteren (geen diagnose, wel vaststelling dat een afspraak of regeling niet werkt) aan bod. Afhankelijk van het model kunnen begrippen een verschillende betekenis hebben: registreren versus rapporteren, rapporteren versus signaleren.

Wenk: Verzorgenden en zorgkundigen hebben een signaal- en detectiefunctie. Signaleren en rapporteren is inherent aan het interdisciplinair samenwerken. Je hebt aandacht voor het werken met observatie-instrumenten en het mondeling en schriftelijke rapporteren of signaleren van observaties aan collega's in team. Van verzorgenden en zorgkundigen wordt verwacht dat ze observaties en gegevens rapporteren in het zorgdossier. Je hebt aandacht voor digitale tools en bedrijfseigen software.

Wenk: De leerlingen leren omgaan met verschillen tussen modellen. Je maakt in



samenspraak met het lerarenteam van de tweede en derde graad best afspraken over de modellen die je hanteert. Als leraar of stagebegeleider attendeer je de leerlingen op terminologie en instrumenten die de stageplaats hanteert en op deontologische aspecten bij het rapporteren.

Wenk: Je kan dit leerplandoel zien in samenhang met andere leerplandoelen zoals

- observeren en herkennen van de behoeften van de cliënt (LPD 5);
- observeren, verzamelen en ordenen van gegevens over het menselijk functioneren binnen een kader zoals ICF, patronen van Gordon, BelRai (LPD 21).

Wenk: De leerlingen kunnen via casussen oefenen op het observeren, interpreteren en signaleren van veranderingen in de totale gezondheidstoestand van de cliënt. In samenhang met het uitvoeren van basiszorgen en bijkomende handelingen leer je hen alert zijn voor signalen van comfort of discomfort, alarmsignalen, risicofactoren, veranderingen in de gezondheidstoestand ... Naast het observeren van veranderingen is het belangrijk om oog te hebben voor elementen in de gezondheidstoestand die stabiel blijven of zijn.

Wenk: De leerlingen kunnen via casussen verbanden leggen met wat ze leerden

- met betrekking tot anatomie en fysiologie (lichaamsstelsels);
- over de (veranderingen in de) omgeving van de cliënt onder meer in de gezinszorg;
- over specifieke zorgsituaties en doelgroepen met aandacht voor diversiteit.

LPD 3 De leerlingen handelen volgens de professionele gedragscode en binnen de grenzen van het wetgevend kader.

Wenk: De leerlingen kunnen elementen uit een professionele gedragscode in kaart brengen. Ze bepalen uit wel gedrag die elementen blijken en zien wanneer iemand zich houdt aan die professionele gedragscode. Samen met hen ga je op zoek naar gedragingen die ook in schoolverband of privésfeer van toepassing zijn. Je kan dit leerplandoel aanreiken in samenhang met de leerplandoelen ethiek (LPD 14+) en levensbeschouwing, zingeving en inspiratie en wetgeving (LPD 30+).

Wenk: Je leert de leerlingen handelen binnen de grenzen van het wetgevend kader. Je kan hen laten kennis maken met de essentiële elementen uit de wetgeving die bij hun beroepsuitoefening van belang zijn. Dat gaat onder meer over de afbakening van het takenpakket van de verschillende beroepsbeoefenaars (logistiek assistent in de zorg, huishoudhulp in de zorg, verzorgende, zorgkundige). Ook het bepalen van de specifieke context waarin de leerlingen mogen handelen, het respecteren van beroepsgeheim kunnen aan bod komen. Je biedt dit leerplandoel best aan in samenhang met het regelgevend kader (LPD 29).

Wenk: Je kan leerlingen bij de start van een stageperiode met de mentor in gesprek laten gaan over de professionele gedragscode op de werkplek: regels en afspraken in verband met het respectvol omgaan met cliënten, hun netwerk en collega's. De leerlingen reflecteren over de gedragingen die ze al dan niet koppelen aan die professionele gedragscode (LPD 11). Besteed voldoende aandacht aan het spiegelen en geef ruimte aan positieve ervaringen die leerlingen bespreekbaar willen maken. Het taalgebruik van alle betrokkenen is een belangrijk aandachtspunt.

Wenk: Je maakt leerlingen bewust van hun grenzen als stagiair en als verzorgende of zorgkundige. Je maakt in samenspraak met de stageplaats de verwachtingen voor de leerlingen duidelijk. De leerlingen kunnen vanuit situatieschetsen in gesprek gaan met mentor of leidinggevende in een instelling of organisatie. Wat wordt er verwacht van een verzorgende of zorgkundige (bv. wanneer die verontrustende signalen opmerkt)? Je kan dit leerplandoel linken aan LPD 29.

LPD 4 De leerlingen werken interdisciplinair samen in team of in een verpleegkundige equipe in functie van de continuïteit van de zorgverlening.

Wenk: De leerlingen leren hoe het samenwerken in team binnen een professionele context kan verlopen. Daarbij kan je uitgaan van werken in het eigen team en samenwerken met andere disciplines die niet standaard tot het eigen team behoren. De verschillende disciplines en hun taken kunnen aan bod komen. Je kan in verschillende contexten volgende elementen van samenwerking bespreken en inoefenen: taakverdeling, formele en informele afspraken, verantwoordelijkheden, feedback geven, omgaan met conflicten ...

Wenk: Verworven communicatieve en sociale vaardigheden van de derde graad kan je toepassen bij het werken in team (groepswork, stage). Vanuit casussen en via rollenspelen oefenen leerlingen op specifieke teamgerichte communicatieve en sociale vaardigheden zoals het signaleren en rapporteren, formeel en informeel overleggen, via elektronische of digitale weg communiceren over cliëntgegevens, uitwisselen van informatie met betrekking tot de behandeling of zorg van de cliënt om de kwaliteit van de zorg te verbeteren of hulp inroepen als dat noodzakelijk is.

Je kan de leerlingen stimuleren om deel te nemen aan een briefing en suggesties laten doen in de concrete aanpak van de zorg.

LPD 5 De leerlingen hanteren een systematische aanpak bij het plannen, organiseren, uitvoeren en evalueren van een zorg conform het zorg- en ondersteuningsplan.

Wenk: Om zorg en ondersteuning te bieden, hanteer je op een systematische manier een cyclisch proces waarbij je leerlingen leert zich voor te bereiden, te plannen, de zorg organiseren, de zorg uit te voeren, te evalueren en te reflecteren om na te gaan of de zorg op een kwaliteitsvolle manier is uitgevoerd.

Wenk: Je brengt de leerlingen bij dat het plannen begint met het verzamelen van objectieerbare gegevens. De leerlingen gaan op zoek naar duidelijke criteria om gegevens die ze zullen gebruiken te objectiveren en te structureren. Wanneer ze de cyclus van hun systematische aanpak voltooid hebben, zullen ze hun gegevens aanvullen met informatie die ze onderweg hebben verzameld. Die insteek verheldert voor hen waarom een structuur om gegevens te ordenen zo belangrijk is.

Wenk: Je brengt de leerlingen bij dat ze zorgprioriteiten stellen en hun aanpak individualiseren. Je kan simulaties en casussen gebruiken die steeds toenemen in complexiteit.

Wenk: Je leert leerlingen digitale en analoge informatiebronnen raadplegen zoals zorg- en ondersteuningsplannen, zorgdossiers, procedures en protocollen, reglementen, instructies, observaties, teamoverleg, gesprekken met de cliënt of



zijn omgeving ...

Wenk: De leerlingen leren systematisch handelen (voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren) en houden rekening met verschillen in zorgprocessen tussen organisaties en instellingen (professionele zorgcontexten) m.b.t.

- voorbereiden vanuit het raadplegen van informatiebronnen, bv.
 - observeren, verzamelen en ordenen van gegevens over het menselijk functioneren binnen een kader zoals ICF, patronen van Gordon, BelRai...;
 - wat is de zorgvraag?
 - voor wie? Welke cliënt en sociaal netwerk?
 - wensen en behoeften, mogelijkheden en beperkingen?
 - wat zijn evaluatiecriteria?
- plannen, bv.
 - plan volgens werkmodel of stel zelf plan op binnen eigen bevoegdheid;
 - bepaal werkvolgorde;
 - lijst benodigde materialen op;
 - zet materiaal klaar;
 - maak afspraken met cliënten;
 - organiseer de werkplek;
- uitvoeren van de zorg en nazorg, bv.
 - uitvoering aanpassen cliënt en context;
 - aandacht voor kwaliteitsnormen of andere criteria: mate van autonomie, werken binnen de afgesproken tijd, nauwkeurig handelen, omgaan met delegatie, zich flexibel opstellen, afspraken binnen het team, het oplossen van problemen ...
- evalueren, bv.
 - voldoet de zorg aan de vooropgestelde kwaliteitscriteria?
 - aandacht voor rapportering en reflectie.

LPD 6 De leerlingen handelen hygiënisch vanuit een focus op gezondheidsbevordering en ziektepreventie.

Wenk: Hygiënisch handelen met aandacht voor procedures en richtlijnen is een belangrijke competentie in de zorg. Bij hygiënisch handelen kan je denken aan het herkennen, inventariseren van risicofactoren en de toepassing van algemene en persoonlijke hygiëne enerzijds en beroepshygiëne anderzijds zoals:

- het belang van handhygiëne;
- het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) en maatregelen om besmetting te voorkomen;
- overdracht en verspreiding van micro-organismen en kruisbesmetting voorkomen;
- voedselveiligheid;
- inzetten op een gezonde en hygiënische omgeving bij het uitvoeren van logistieke, huishoudelijke of zorgtaken zoals het desinfecteren en ontsmetten van materialen of lokalen, het eenvoudig steriliseren van bv. flesjes;

- het ondersteunen van of zorg dragen voor de hygiëne van de cliënt (LPD 6).

Wenk: De leerlingen kunnen het verband leggen tussen systematisch en hygiënisch handelen. Zo worden ze er zich van bewust dat ze pas echt hygiënisch en wetenschappelijk onderbouwd handelen als ze de procedure correct en volgens de richtlijnen toepassen.

Wenk: Hygiëne benaderen vanuit het standpunt van de cliënt kan hier een plaats hebben.

LPD 7 De leerlingen handelen veilig en dragen bij aan de veiligheid van de cliënt.

Wenk: Via casussen kan je risico's laten inschatten in verschillende zorgcontexten. Je kan leerlingen kritisch laten reflecteren over afspraken en hen eventueel zelf laten nadenken over aanpassingen met betrekking tot

- de algemene veiligheid zoals brandpreventie, evacuatie, veilig omgaan met toestellen en producten, openstaande deuren, losse schoenveters, trappen en het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's);
- het uitvoeren van logistieke, huishoudelijke en zorgtaken of het begeleiden van activiteiten van het dagelijks leven: bv. veiligheid en comfort bij transfers, het respecteren van voedingsrichtlijnen, toezicht, het voorkomen van prikongevallen, medicatiebeleid ...;
- het uitvoeren van zorgkundige taken met aandacht voor veiligheid zoals het behandelen van gebruikte naalden, medisch afval sorteren en het omgaan met medicatie;
- het respecteren van de psychische integriteit van de cliënt en het zorg dragen voor psychosociale veiligheid met aandacht voor signalen van misbehandeling van cliënten.

Wenk: Je kan het belang van veiligheid aan ethische regels afdruipen en met leerlingen dialogeren over prioriteiten zoals bij een fixatiebeleid LPD 14+ en 30+).

Wenk: Je kan gelijkaardige casussen in een verschillende context aanbieden. Zo kan je valpreventie in een residentiële context vergelijken met valpreventie in het thuismilieu en de verschillen en gelijkenissen in aanpak inventariseren.

Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om op stage te informeren naar risicoanalyse en om in gesprek te gaan over de verschillen tussen de afdelingen.

LPD 8 De leerlingen handelen ergonomisch en dragen bij aan de ergonomie van de cliënt.

Wenk: Vanuit situatieschetsen of met behulp van checklists staan leerlingen stil bij verplaatsingstechnieken, houding, werkpostschikking, het hanteren van hulpmiddelen, het stimuleren van de zelfredzaamheid van de cliënt, het zorg dragen voor het comfort van de cliënt bij verplaatsingen ...

Wenk: In samenhang met andere leerplandoelen kan je bv. werken rond efficiëntie als onderdeel van ergonomie. Via casussen kan je leerlingen leren dat ze door het goed plannen en voorbereiden van een zorg de efficiëntie van de zorg kunnen verhogen en de belasting van de verzorgende kunnen verlagen.

Wenk: Je kan bij de start van de stages een workshop organiseren over ergonomie in de zorg. De leerlingen hernemen de principes die ze in de tweede en derde graad



hebben geleerd en gaan na in welke mate ze in nieuwe contexten zoals gezinszorg worden geconfronteerd met nieuwe materialen zoals glijlakens en hindernissen om ergonomische regels toe te passen.

Wenk: Je kan de leerlingen stimuleren om oog te hebben voor het naleven van ergonomie bij andere leerlingen en collega's. Ze leren adequaat feedback geven en zich assertief opstellen om in alle omstandigheden zinvolle hulpmiddelen te gebruiken.

LPD 9 De leerlingen handelen economisch en duurzaam.

Wenk: Je kan leerlingen in verschillende zorgcontexten duurzaam en verantwoord leren handelen met aandacht voor de geldende richtlijnen en procedures. Zo kan je aandacht hebben voor een duurzame organisatie van de zorg, richtlijnen m.b.t. afvalsortering, het kostenbewust omgaan met materialen, benodigdheden of tijd.

Wenk: Ook bij economisch en duurzaam handelen blijft het belangrijk dat de leerlingen rekening houden met de wensen, behoeften, mogelijkheden en beperkingen van de cliënt en bijvoorbeeld zorgzaam omgaan met het budget dat de cliënt voor ogen heeft. De (thuis)context waarin de zorg zich afspeelt, kan het belang ervan nog versterken.

Wenk: Je kan de rol en (toekomstige) evolutie van de technologie met de leerlingen bespreken en de impact op het financiële en duurzaamheid blootleggen.

Extra: Je kan met de leerlingen in dialoog gaan over het conflict tussen duurzaamheid en economische aspecten gekoppeld aan specifieke thema's of contexten. Dit leerplandoel kan je linken aan LPD 11, 14+ en 30+.

LPD 10 + De leerlingen ontwikkelen gezondheidsvaardigheden in functie van het eigen mentale welbevinden in een professionele context.

Wenk: Zorg dragen voor het eigen mentale welbevinden is belangrijk bij het werken met cliënten. Je kan verschillende elementen van mentaal welzijn eigen aan de rol van zorgverlener bespreken zoals draagkracht, mentale weerbaarheid en veerkracht, gezondheid, het combineren van studeren of werken en vrije tijd, het hebben van een gezin of mantelzorger zijn, weten waar je terecht kan voor hulp, hulp durven vragen, zelfregulatie en omgaan met moeilijk begripbaar gedrag van anderen.

Wenk: Mogelijke methodieken: *window of tolerance* of werken met oplossingsgerichte vragen zoals 'wat kan ik zelf doen?', 'wat kunnen anderen voor mij doen?', 'waar vind ik hulp?'.

Wenk: De leerlingen leren grenzen stellen in situatie waarin ze grensoverschrijdend gedrag ervaren en informeren over de opdracht die onder meer een preventieadviseur heeft als het over welzijn op het werk gaat.

Wenk: Je kan leerlingen met behulp van het werken met een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) of portfolio, doorheen de opleiding en het stagegebeuren laten reflecteren over het zorg dragen voor het eigen welzijn.

Wenk: Je kan de leerlingen verschillende suggesties (tools, methodieken) doen om aan het eigen mentale welzijn in een professionele context te werken.

Extra: De leerlingen hebben oog voor de signalen die andere leerlingen of collega's

vertonen waaruit blijkt dat het minder goed gaat met hun welbevinden. Ze maken dat vanuit verbinding bespreekbaar zonder zich verantwoordelijk te voelen en bewaken hun grenzen wat betreft betrokkenheid.

LPD 11 De leerlingen reflecteren over een concrete situatie, het eigen handelen en het effect ervan op anderen.

Wenk: De leerlingen reflecteren over wat zich afspeelt in een concrete situatie, de werking van de organisatie, dienst of afdeling, het gedrag van cliënten, de samenwerking met de cliënt en zijn netwerk, de samenwerking met collega's, de kwaliteit van de zorg... Daarnaast begeleid je leerlingen bij het reflecteren over het eigen handelen als zorgkundige of verzorgende (zelfreflectie) en het effect van hun handelen op de andere(n).

Wenk: Je kan leerlingen doorheen de opleiding laten reflecteren over hun groei in competentie: waarin ben ik sterk, wat vraagt een inspanning, wat zijn mijn werkpunten, op welke wijze ga ik hiermee aan de slag? Je stimuleert hen om vanuit zelf geformuleerde werk- of actiepunten de activiteit of situatie opnieuw in te oefenen in een soortgelijke context. Zo creëer je kansen voor groei in leren of de geleerde competenties.

Wenk: Je kan de leerlingen laten nagaan in hoeverre hun reflectieve opstelling een basishouding is geworden. Ze kunnen dat koppelen aan hun methodisch of systematisch handelen waarbij ze gebruik maken van een reflectiemethodiek die hun voorkeur geniet: PDCA, STAR(R), cirkelen ... Doorheen het 7de leerjaar groeien ze naar een opstelling waarbij ze dat spontaan uitvoeren.

4.2 Zorgrelatie

Doelen die leiden naar BK

LPD 12 De leerlingen handelen persoonsgericht vanuit een holistische, dynamische en emancipatorische mensvisie in functie van het opbouwen van een professionele zorgrelatie.

Wenk: Leerlingen leren vanuit een empathische houding persoonsgericht handelen en samenwerken met cliënten en hun sociaal netwerk. Met behulp van casussen en reflectieopdrachten kan je leerlingen in functie van het verlenen van een persoonsgerichte basiszorg aandacht leren hebben voor:

- de individuele fysieke en socio-emotionele ontwikkeling en behoeften, noden en gewoonten van elke cliënt;
- de richting die de cliënt zelf aangeeft in zijn leven en aan de zorg (emancipatorische mensvisie);
- de noden en behoeften van het sociaal netwerk van de cliënt;
- het afstemmen van de zorg op de totale persoon;
- het bevorderen van zelfredzaamheid, zelfstandigheid en empowerment);
- het sensitief zijn voor diversiteit.

Wenk: Je kan dit leerplandoel theoretisch onderbouwen vanuit de professionele zorgrelatie en het professioneel agogisch handelen (LPD 4 en 16).



Wenk: De leerlingen verwerven inzicht in de band tussen persoonsgericht werken en het afstemmen van zorg op de ontwikkeling, beperkingen en noden van de cliënt. Je kan werken met casussen of toepassingen waarbij je leerlingen leert om de zorg af te stemmen op mensen met verschillende wensen, behoeften, mogelijkheden en beperkingen. Je kan ingaan op meer complexe situaties zoals bij een cliënt met minder communicatieve mogelijkheden, bij sterk verminderde personeelsbezetting of bij andere persoonlijke en afdelingsgebonden prioriteiten die contrasteren met de zorgvraag.

LPD 13 De leerlingen werken binnen een cliëntgerichte zorgrelatie professioneel samen met de cliënt en zijn netwerk door te communiceren vanuit gelijkwaardigheid en wederkerigheid.

Wenk: Je kan de leerlingen toelichten wat een cliëntgerichte zorgrelatie inhoudt en hoe deze zich verhoudt tot de visie op zorg (LPD 15).

Wenk: De concretisering van een professionele zorgrelatie hangt sterk samen met de visie op zorg of kwaliteitsvol leven en wonen die een organisatie of instelling hanteert (LPD 15).

Wenk: Er bestaan verschillende referentiekaders die de zorgrelatie met de cliënt en zijn omgeving duiden. Als lerarenteam gebruik je de gehanteerde taal uit het gekozen kader best als een gemeenschappelijke taal bij het werken rond de verschillende leerplandoelen. Je laat leerlingen kennis verwerven die ze kunnen inzetten bij verzorgen van de cliënt en zijn omgeving.

Wenk: Je kan, rekening houdend met het gekozen referentiekader, aan de hand van casussen volgende aspecten van een professionele zorgrelatie toelichten:

- kenmerken van de zorgrelatie: wederkerig, gelijkwaardig en asymmetrisch;
- juiste balans tussen autonomie en geborgenheid met aandacht voor maatschappelijke participatie;
- aandacht voor het normalisatieprincipe;
- persoonsgerichte zorg.

Wenk: Via rollenspelen en vanuit casussen kan je leerlingen vanuit een professionele en empathische houding sociale en communicatieve vaardigheden laten inoefenen en hen voorbereiden op stage. Je hebt aandacht voor openheid en respect voor diversiteit en waarden zoals autonomie en geborgenheid. Je kan werken aan:

- sociale vaardigheden zoals het inspelen op behoeften, samenwerken, het omgaan met eisen van de cliënt en zijn omgeving, stellen van grenzen, rekening houden met mogelijke verschillen in cultuur en achtergrond van de cliënt of zijn omgeving, het betrekken van de sociale omgeving van de cliënt, conflicthantering – en beheersing, omgaan met moeilijke situaties zoals verdriet, rouw, agressie, ongewenst of grensoverschrijdend gedrag;
- communicatieve vaardigheden zoals vragen stellen, doorvragen, parafraseren, informeren, adviseren, motiverende gespreksvoering, het aanpassen van het taalgebruik aan de cliënt en zijn omgeving met aandacht voor Standaardnederlands;
- de gevolgen en het belang van het vermijden van [elderspeak](#).

Wenk: Je kan de leerlingen laten op zoek gaan naar de rol en het belang van

wederkerigheid in een zorgrelatie. De klemtoon in communicatie ligt op samenwerking.

Wenk: Je kan dit eerplandoel aanreiken in samenhang met de agogische vaardigheden (LPD 16).

LPD 14 + De leerlingen reflecteren over ethische keuzes.

Wenk: Het betreft ethische keuzes die voortvloeien uit de deontologie of plichtenleer. Vanuit casussen reflecteren leerlingen over deontologische principes die verzorgenden en zorgkundigen dienen te respecteren zoals integriteit, verantwoordelijkheid, beroepsgeheim, aansprakelijkheid, zelfbeschikkingsrecht, privacy, discretie, vertrouwen, meldingsplicht, het respecteren van de professionele gedragscode binnen de organisatie, de scheiding tussen de beroepscontext en het privéleven of het opbouwen van een professionele relatie met collega's. Een aantal deontologische principes zijn verankerd in regelgeving. Als leerlingen inzicht hebben in verschillende principes, kan je hen in gesimuleerde situaties of via casuïstiek ethische keuzes laten duiden.

Wenk: Je kan focussen op ethische vragen of dilemma's waarmee zorgverleners dagelijks in contact komen. Zowel de omgang met en vragen van cliënten, hun omgeving maar ook collega's kunnen leiden tot ethische vragen die ethische keuzes tot gevolg hebben, bv.

- de vraag van een cliënt om 's avonds later te gaan slapen;
- een cliënt die niet in bad wil;
- familieleden die zich niet aan de bezoeken houden;
- een personeelslid die je vraagt om handelingen te stellen die buiten je bevoegdheid vallen;
- het fixeren van een cliënt;
- een belangenconflict;
- de vraag van ouders om t.a.v. hun kind een bepaald voedingspatroon te hanteren;
- het botsen van visies over opvoeden of pedagogisch handelen;
- de rechten van het kind.

Wenk: Je kan met je leerlingen een klasdiscussie voeren vanuit een aangebrachte casus uit de actualiteit of naar aanleiding van een stage-ervaring. Je kan, bv. in samenspraak met de leraar godsdienst (derde graad), leerlingen kaders of modellen aanreiken om te reflecteren over morele of ethische vragen. Het werken met kaders of modellen biedt leerlingen taal om ethische keuzes te bespreken.

Wenk: Aan de hand van voorbeelden uit de actualiteit kan je moeilijke of meer complexe situaties die leiden tot ethische vragen en keuzes bespreken. Denk hierbij aan situaties van grensoverschrijdend gedrag, agressie of het omgaan met signalen van mishandeling of verwaarlozing ... Ook meer maatschappelijke onderwerpen kunnen ter sprake komen zoals de plaats van ouderen in de maatschappij, het nuttigheidsdenken, het zelfbeschikkingsrecht over het eigen leven, de erkenning van en waardering voor de mantelzorg.

Extra: De leerlingen verdiepen hun kennis door ethische vragen te benaderen vanuit ethische stromingen zoals de plicht- en gevolgenethiek of de waardenethiek.



4.3 Agogisch handelen

Doelen die leiden naar BK

LPD 15 De leerlingen lichten de impact van de visie op kwaliteit van leven, wonen en zorgen toe op zorgprocessen.

Wenk: De leerlingen moeten die visie kunnen omzetten in handelen zodat ze effectief impact hebben op de zorgprocessen. Je kan systematisch uitgaan van gegevens van de totale persoon en niet enkel vanuit gegevens die bijvoorbeeld enkel over de fysieke toestand van de cliënt gaan.

Wenk: Je kan kiezen tussen verschillende referentiekaders om visies op kwaliteitsvol leven en wonen en zorg toe te lichten. Vaak integreren die kaders de visie op kwaliteitsvol leven en wonen met een visie op zorg. Binnen de visie op kwaliteitsvol leven en wonen is er aandacht voor:

- het creëren van een stimulerende en compenserende omgeving voor de bewoners;
- het beschikbaar stellen van leefpatronen en omstandigheden van het alledaagse leven die zo dicht mogelijk liggen bij of dezelfde zijn als de gewone omstandigheden en leefpatronen in de samenleving (normalisatieprincipe);
- persoonlijke en maatschappelijk beeldvorming over zorg en doelgroepen;
- de juiste balans tussen autonomie en geborgenheid met aandacht voor maatschappelijke participatie;
- de mantelzorger als partner in de zorg voor de cliënt (samenwerkingsrelatie);
- de evolutie in de visie op zorg.

LPD 16 De leerlingen hanteren agogische vaardigheden:

- **psychosociaal welbevinden ondersteunen;**
- **empowerment en zelfredzaamheid bevorderen;**
- **omgaan met diversiteit;**
- **een compenserende en stimulerende omgeving creëren;**
- **educatieve ondersteuning geven.**

Wenk: Je kan het professioneel agogisch handelen toelichten vanuit de visie op kwaliteitsvol leven (LPD 15) en de kapstukken steunen, samenwerken en stimuleren.

Wenk: Bij het ondersteunen van het psychosociaal welbevinden kan je denken aan het creëren van een veilig milieu, het onderhouden van een professionele zorgrelatie, het werken met vertrouwenspersonen, het herkennen en omgaan met weerstanden, de aandacht voor de draaglast en draagkracht van de zorgverlener, het ondersteunen van de cliënt en zijn sociale omgeving vanuit de aandacht voor het evenwicht tussen afstand en nabijheid en de aandacht voor de loyaliteit van de cliënt ten aanzien van zijn sociaal netwerk.

Wenk: De leerlingen ervaren het belang van 'patient empowerment' of het proces dat leidt tot een gelijkwaardige relatie tussen cliënt en zorgverstreker in wederzijds respect. In functie van het bevorderen van zelfredzaamheid kan je leerlingen met

aandacht voor empowerment via casussen laten oefenen op

- het bepalen van zelfredzaamheidsdoelen en zorgprioriteiten;
- het opzoek gaan naar (informatie over) hulpmiddelen.

Wenk: Bij educatieve ondersteuning van cliënten kan je denken aan

- duiding of advies geven bij verstrekkingen of zorghandelingen;
- adviezen over gezondheidsbevordering en preventie.

Wenk: Je kan in functie van het educatief ondersteunen van cliënten in samenhang met andere leerplandoelen via casussen werken aan concrete thema's zoals diabetes of medicatie (LPD 21).

Wenk: Je kan aandacht hebben voor de diversiteit van cliënten (LPD 17). Je leert de leerlingen alert zijn voor verschillen die er zijn qua leeftijd, opleidingsniveau, sociale en culturele achtergrond of gezondheidsprofiel. Ook de wensen, behoeften, mogelijkheden, beperkingen, voorkeuren, motivaties of gedragspatronen van cliënten kunnen variëren. Inzicht verwerven in die specifieke elementen en handvatten aangereikt krijgen om ermee om te gaan zijn essentieel om persoonsgerichte zorg op maat te kunnen bieden. Bij het uitschrijven van casussen kan je aandacht hebben voor verschillende aspecten van diversiteit die eigen zijn aan een bepaalde zorgcontext, bv. seksuele diversiteit of cultuursensitieve zorg.

Wenk: Je kan aandacht hebben voor het ondersteunen van het welbevinden van het sociale netwerk van de cliënt, bv. met behulp van het SOFA-model (mantelzorgers) of het model van triadisch werken. Je kan leerlingen laten kennismaken met organisaties waar mantelzorgers terecht kunnen voor informatie en hulpvragen.

Wenk: Bij het creëren van een stimulerende en compenserende omgeving kan je denken aan tips, aandachtspunten of voorbeelden met betrekking tot architectuur en inrichting, aan een betekenisvolle dagbesteding, aan maatschappelijke participatie of aan aandacht voor cultuur.

Extra: Je kan met de leerlingen op zoek gaan naar elementen uit de positieve psychologie die deze agogische vaardigheden verder versterken.

LPD 17 De leerlingen stemmen hun agogisch handelen af op specifieke doelgroepen.

- ★ **Doelgroepen:** kraamzorg inclusief meerlingenzorg, gezinnen in een problematische opvoedingssituatie, personen met psych(iatr)ische problemen, personen met een beperking (handicap), personen met een chronische zorgnood, personen met dementie, personen in een palliatieve zorgfase

Wenk: Je kan in samenhang met veel voorkomende fysische en psychosociale stoornissen leerlingen inzicht laten verwerven in kenmerken van verschillende specifieke doelgroepen. Daarnaast bied je leerlingen tips en houvast in functie van het professioneel agogisch handelen bij de specifieke doelgroepen.

Wenk: Vanuit de samenhang met veel voorkomende stoornissen kan je kiezen voor volgende specifieke doelgroepen:



- personen met een chronische zorgnood, personen met dementie en personen in een palliatieve zorgfase in samenhang te behandelen met leerplandoelen uit de rubriek 'Zorg';
- personen met psych(iatr)ische problemen, personen met een beperking, personen of gezinnen in kwetsbare (sociale) situaties zoals gezinnen in een problematische opvoedingssituatie of in armoede in samenhang te behandelen met de leerplandoelen uit deze rubriek.

Wenk: Je kan via casussen leerlingen inzicht laten verwerven in kenmerken van verschillende doelgroepen. Je kan hen aandachtspunten voor de zorgverlening laten formuleren. Je kan bv. aandacht hebben voor signalen van verontrustend gedrag: vermissing, kenmerken van mishandeling, verwaarlozing en suïcidaal gedrag. Ook situaties van kansarmoede kan je daarbij betrekken. Je kan aandacht hebben voor diverse samenlevingsvormen in vergelijking met het traditionele gezin.

LPD 18 De leerlingen regelen en begeleiden ontspannings- en (vrije)tijdsactiviteiten vanuit een persoonsgerichte benadering en stimuleren cliënten tot deelname.

Wenk: Rekening houdend met de eigenheid van de context kan je aandacht hebben voor het creëren van een zinvolle dagbesteding (regelen), met deelnemers in gesprek gaan over het al dan niet participeren aan activiteiten en het ondersteunen van de begeleider in leven en wonen (begeleiden).

Wenk: Leerlingen kunnen niet zomaar activiteiten organiseren of cliënten stimuleren om aan gelijk welk initiatief deel te nemen. Ze vertrekken vanuit de wensen die de cliënt aangeeft of gaan samen met de betrokkene op zoek naar wat boeiend zou kunnen zijn.

LPD 19 De leerlingen lichten aspecten van ondersteuning van het gezin bij opvoeding toe.

Duiding: Vanuit de rol en taken van een verzorgende in de gezinszorg is er aandacht voor opvoedingstaken en het houden van toezicht. Verzorgenden kunnen in het werkveld doorgroeien tot kraamverzorgende. Leerlingen hoeven geen vaardigheden m.b.t. kraamzorg in te oefenen.

Wenk: Vanuit het perspectief van de gezinszorg kan je aandacht hebben voor taken van de verzorgende zoals het begeleiden van kinderen bij spel, het maken van huiswerk, het bestaan van opvoedingsstijlen en het bieden van opvoedingsondersteuning.

4.4 Zorg

Doelen die leiden naar BK

LPD 20 De leerlingen lichten principes van hygiëne, besmetting en infectie(preventie) en de impact op het uitvoeren van zorgtaken toe.

Wenk: Je kan werken rond begrippen of concepten zoals aseptie, besmettingscyclus, (kruis)besmetting, steriliteit, steriliseren, infectie, desinfecteren, ontsmetten en

ziekenhuisinfecties.

Wenk: De leerlingen kunnen het belang van preventieve verpleegkundige en verzorgende maatregelen en bijhorende aandachtspunten voor zorg toelichten zoals het gebruik van PBM's, maatregelen m.b.t. handhygiëne, isolatie, sterilisatie, of voedselveiligheid.

LPD 21 De leerlingen lichten vanuit anatomische en fysiologische inzichten vaak voorkomende aandoeningen en stoornissen en hun invloed op het menselijk functioneren toe.

Wenk: Je kan de beginsituatie betreffende anatomie en fysiologie in kaart brengen. De leerlingen hebben in de tweede en derde graad de verschillende lichaamsstelsels, de preventieve maatregelen om gezondheid te bevorderen en de invloed op het menselijk functioneren leren kennen.

Wenk: De kennis van veel voorkomende aandoeningen en stoornissen staat in dienst

- van het observeren van veranderingen en hun invloed op het menselijk functioneren;
- van preventief handelen;
- het ondersteunen van cliënten bij activiteiten van het dagelijks leven en uitvoeren van zorgtechnische handelingen.

Wenk: In samenhang met de kennis die de leerlingen verwerven over de verschillende functiestelsels of gezondheidspatronen kan je veel voorkomende lichamelijke en psych(iatr)ische stoornissen, aandoeningen en beperkingen en bijhorende veranderingen of signalen bespreken.

Wenk: Je kan leerlingen laten kennis maken met observaties en signalen die ze zelf kunnen opmerken in functie van aandoeningen en stoornissen. Wat betreft therapieën en behandelingen kan je je beperken tot dat wat de verzorgende of zorgkundige zelf kan opnemen in het eigen handelen zoals een cliënt rechtop zetten bij ademhalingsproblemen.

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen de attitude aanleren om zich te informeren over aandoeningen, mogelijkheden, beperkingen en de informatie vervolgens aan te wenden in de zorgverlening.

LPD 22 De leerlingen voeren gecombineerde huishoudelijke en logistieke taken, met inbegrip van cliëntenvervoer, uit conform het zorg- en ondersteuningsplan.

Duiding: In de thuiszorg is het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten vaak een ingangspoort tot het bieden van zorg. Het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten maakt deel uit van het takenpakket van de verzorgende. Het inzetten van een verzorgende of een huishoudhulp wordt bepaald door de zorgsituatie. Het uitvoeren van logistieke taken behoort tot het takenpakket van zorgkundigen. Cliëntenvervoer wordt uitdrukkelijk in het leerplandoel vermeld omdat het, naast een logistieke taak, een verpleegkundige handeling betreft die kan worden gedelegeerd aan zorgkundigen.

Wenk: Leerlingen hebben in de tweede en derde graad geoefend op verschillende huishoudelijke activiteiten en logistieke vaardigheden in de gezins- en residentiële



context. Na het doorlopen van de derde graad Basiszorg en ondersteuning of Assistentie in wonen, zorg en welzijn hebben zij de beroepskwalificatie Huishoudhulp in de zorg en Logistiek assistent in de zorg verworven. Verzorgenden voeren die taken uit in de thuiscontext. Ook een aantal logistieke taken in de residentiële context zijn eerder huishoudelijk van aard zoals een aantal taken met betrekking tot indirecte zorg. Bijgevolg kan dit onderdeel eerder occasioneel en gedifferentieerd worden aangeboden als onderdeel van een geheel van logistieke taken in combinatie met een huishoudelijke opdracht volgens de vastgelegde zorg- en ondersteuningsdoelen uit het zorgplan van de cliënt. Het leerplandoel wordt dus vooral in samenhang met andere zorgdoelen aangeboden.

Wenk: Vanuit het werken met situatieschetsen uit de residentiële context kan je inzetten op:

- vervoer van cliënten en het helpen van de verzorgende of zorgkundige bij het brengen van cliënten in een functionele houding. Je hebt aandacht voor de verschillende mobiliteitsgraden van cliënten en de omgang met specifieke hulpmiddelen;
- administratieve taken;
- dieetrichtlijnen bij maaltijdbedeling.

Wenk: Je kan werken met getuigenissen vanuit de thuiscontext. Het is belangrijk dat leerlingen ontdekken waarom in bepaalde zorgsituaties wordt gekozen voor het inzetten van een verzorgende en niet van een huishoudhulp, ook al voert de verzorgende in bepaalde situaties vooral huishoudelijke taken uit.

LPD 23 De leerlingen voeren handelingen met betrekking tot de basiszorg kwaliteitsvol en conform het zorg- en ondersteuningsplan en de wettelijke bepalingen op maat uit bij een cliënt met of zonder ADL-dysfunctie.

Wenk: De focus ligt op basiszorgen die zowel de verzorgende (thuiszorg) als de zorgkundige (gedelegeerd) volgens hun bevoegdheid, conform het zorg- en ondersteuningsplan en de professionele en organisatorische procedures uitvoeren. Onderstaande gedelegeerde verpleegkundige handelingen vind je terug onder specifieke leerplandoelen:

- observeren en signaleren van veranderingen bij de cliënt op fysiek, psychisch en sociaal vlak binnen de context van activiteiten van het dagelijks leven;
- cliëntenvervoer ;
- de cliënt en zijn familie informeren en adviseren voor wat betreft de toegestane technische verstrekkingen;
- de cliënt bijstaan in moeilijke momenten;
- maatregelen toepassen om lichamelijke letsels, decubitusletsels en infecties te voorkomen.

Wenk: Bij het aanleren van de handelingen werk je rond begrippen, doel en belang van de handeling (theoretische achtergrond), de indicatie, wetenschappelijk onderbouwde procedures, observaties en signalen, meest voorkomende problemen, mogelijke gevaren en aandachtspunten bij het uitvoeren van de handeling of het ondersteunen van de cliënt, eventuele hulpmiddelen en materialen. Je hebt oog voor het verschil tussen de rol en bevoegdheid van de

verzorgende en de zorgkundige. Op de [leerplanpagina](#) vind je suggesties en aandachtspunten m.b.t. de verschillende handelingen.

Wenk: Wanneer leerlingen vanuit situatieschetsen basiszorgen (totaalzorg) uitvoeren, leren ze kennis en vaardigheden met betrekking tot meerdere leerplandoelen of onderdelen van het zorgproces integreren in concrete situaties. Het werken aan die leerplandoelen link je met evaluatiecriteria met betrekking tot het kwaliteitsvol uitvoeren van de basiszorgen (LPD 1 tot en met 11).

Wenk: Leerlingen oefenen vanuit casussen de technische zorghandelingen in gesimuleerde situaties in alvorens ze toe te passen op stage.

Wenk: Leerlingen hoeven geen vaardigheden m.b.t. kraamzorg in te oefenen.

LPD 24 De leerlingen voeren volgens de richtlijnen [bijkomende handelingen](#) bij een cliënt met of zonder ADL-dysfunctie uit met inbegrip van gedelegeerde verpleegkundige handelingen onder supervisie van een verpleegkundige.

Duiding: De focus ligt op de gedelegeerde handelingen die een zorgkundige in de praktijk en volgens zijn bevoegdheid, als lid van een verpleegkundige equipe, conform het zorg- en ondersteuningsplan mag uitvoeren rekening houdend met de geldende procedures. Voor een zorgkundige (ziekenhuizen, ouderenzorg, thuisverpleegkunde ...) behoren ook de basiszorgen tot de lijst van de gedelegeerde handelingen. Dit leerplandoel is beperkt tot de bijkomende handelingen die de leerling uitvoert onder supervisie van een verpleegkundige.

Wenk: Bij het aanleren van de handelingen werk je rond begrippen, doel en belang van de handeling (theoretische achtergrond), de indicatie, wetenschappelijk onderbouwde procedures, observaties en signalen, meest voorkomende problemen, mogelijke gevaren en aandachtspunten bij het uitvoeren van de handeling of het ondersteunen van de cliënt, eventuele hulpmiddelen en materialen. Je hebt oog voor het verschil tussen de rol en bevoegdheid van de verzorgende en de zorgkundige. Op de [leerplanpagina](#) vind je suggesties en aandachtspunten m.b.t. de verschillende handelingen.

Wenk: Wanneer leerlingen vanuit situatieschetsen basiszorgen (totaalzorg) uitvoeren, leren ze kennis en vaardigheden met betrekking tot meerdere leerplandoelen of onderdelen van het zorgproces integreren in concrete situaties. Het werken aan die leerplandoelen link je met evaluatiecriteria met betrekking tot het kwaliteitsvol uitvoeren van de basiszorgen (LPD 1 tot en met 11).

Wenk: Leerlingen oefenen vanuit casussen de technische zorghandelingen in gesimuleerde situaties in alvorens ze toe te passen op stage.

LPD 25 De leerlingen nemen preventieve maatregelen ter voorkoming van primaire, secundaire en tertiaire letsels tijdens de basiszorg.

Wenk: Vanuit casussen kan je op het vlak van primaire, secundaire en tertiaire preventie werken rond maatregelen om letsels zoals decubitus, incontinentie gerelateerde vochtletsels, droge huid, jeuk en irritatie, valincidenten, prikongevallen, mondproblemen, scheurwonden, contracturen, besmetting of infectie te voorkomen.



Wenk: Je kan leerlingen laten kennis maken met technologie die wordt ontwikkeld om bepaalde situaties preventief beter te ondervangen zoals dementietechnologie.

LPD 26 De leerlingen voeren volgens de geldende richtlijnen EHBO en technieken voor levensreddend handelen uit in zorgcontexten.

Duiding: In functie van de uitoefening van het beroep van verzorgende/zorgkundige wordt de kennis en vaardigheden van leerlingen m.b.t. levensreddend handelen (*Basic Life Support*) verbreed naar de doelgroep bij baby's en kinderen. Je houdt rekening met specifieke richtlijnen en procedures binnen zorgcontexten.

Wenk: Vanuit casussen kan je werken rond specifieke situaties in zorg zoals braken, verslikken, stikken bij maaltijden, verzorgen van wondjes en bloedingen, orthopedische letsels, vergiftiging en insectenbeten. Je werkt volgens de richtlijnen van gezondheidszorgorganisaties zoals Rode Kruis Vlaanderen. De leerlingen kennen het verschil in richtlijnen voor professionele en niet-professionele hulpverleners.

LPD 27 De leerlingen passen comfortzorg toe bij palliatieve en terminale cliënten en de laatste zorg bij overleden cliënten.

Duiding: De focus ligt op de rol en taken van een verzorgende/zorgkundige bij de zorg van een palliatieve, terminale of overleden cliënt rekening houdend met de procedures in de verschillende zorgcontexten en met aandacht voor het belevingsgericht handelen en het samenwerken met de cliënt en zijn netwerk.

Wenk: Vanuit een aandacht voor zowel de thuis- als de residentiële context kan je bv. volgende aspecten aan bod laten komen:

- concepten en principes van palliatieve zorg;
- tekenen van een naderend levenseinde;
- palliatieve sedatie;
- begeleiding van palliatieve en terminale cliënt en zijn sociaal netwerk;
- hoe inspelen op zorgvragen van terminale cliënten;
- toepassen van richtlijnen en procedures bij overlijden;
- ondersteunen bij lijktooi en opbaren;
- ondersteunen van sociaal netwerk bij overlijden;
- euthanasie bij dementie;
- vroegtijdige zorgplanning en wilsbeschikking.

Wenk: Je kan de leerlingen de correcte interpretatie van terminologie bijbrengen zoals comfortzorg, palliatieve zorg, actieve sedatie of euthanasie. Je kan ze ook laten kennis maken met een referentiepersoon palliatieve zorg.

4.5 Maatschappelijke context

Doelen die leiden naar BK

LPD 28 De leerlingen exploreren verschillende zorgcontexten in functie van het ondersteunen van cliënten.

- ★ **Zorgcontexten: residentiële zorg, thuisverpleging, thuiszorg, gehandicaptenzorg, ziekenhuissector, palliatieve zorg, revalidatie**

Wenk: Vanuit situatieschetsen of met behulp van observatieopdrachten kan je aandacht hebben voor

- elementen eigen aan de zorgcontext: inschakelen van hulp in huis, opname in een ziekenhuis, verhuis naar WZC ...;
- taken van verzorgende/zorgkundige binnen elke zorgcontext en inzicht in de bevoegdheid;
- functies, rollen, taken en verantwoordelijkheden van andere zorgverleners of disciplines binnen het team of de organisatie.

LPD 29 De leerlingen lichten aan de hand van concrete casussen relevante wetgeving toe met betrekking tot zorg, welzijn en de uitoefening van (gezondheids)zorgberoepen.

- ★ **Gedelegeerde verpleegkundige handelingen (vermeld in de wetgeving van 27 februari 2019 en aangepaste versie)**

Duiding: Relevante wetgeving:

- wetgeving inzake de beroepsuitoefening van de gezondheidszorgberoepen met aandacht voor de WUG-wet met aandacht voor de verpleegkundige gedelegeerde handelingen;
- KB van 27 februari 2019 tot wijziging van KB van 12 januari 2006 ‘tot vaststelling van de verpleegkundige activiteiten die de zorgkundigen mogen uitvoeren en de voorwaarden waaronder de zorgkundigen deze handelingen mogen stellen’ en aangepaste versie;
- 10 mei 2015 – Gecoördineerde wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen;
- wetgeving inzake de beroepsuitoefening van de verzorgende:
- registratie als zorgkundige;
- Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening in de thuiszorg en aangepaste versie.

Wenk: Je maakt leerlingen wegwijs in het vinden van actuele informatie met betrekking tot wetgeving die van toepassing is op (gezondheids)zorg en het functioneren van de verzorgende/zorgkundige. Bv. wetgeving m.b.t. de uitoefening van gezondheidszorgberoepen, het decreet betreffende de kwaliteit van de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen, wet op de patiëntenrechten, zorgvolmachten, zorgkwaliteit en kwaliteitsindicatoren.

Wenk: Je brengt de leerlingen bij waar de grens tussen zorgkundig en verpleegkundig handelen ligt (samenhang met handelingen LPD 23, 24). Je bespreekt in die context ook bevoegdheid en aansprakelijkheid en het verschil tussen wettelijke regelingen en de gangbare praktijk.

LPD 30 + De leerlingen dialogeren open en constructief over levensbeschouwing, inspiratie of zingeving.

Duiding: Je kan met leerlingen in gesprek gaan over zingeving of levensbeschouwing. Wanneer je met leerlingen in dialoog gaat over zingeving, bespreek je ervaringen



die betekenis of zin geven aan je leven of je bestaan. Zingeving betekent het zoeken naar de zin, de richting of het doel van het leven of van grote ervaringen, gebeurtenissen in het leven.

Duiding: Je kan met leerlingen reflecteren en in dialoog gaan over inspiratie. Inspiratie komt van het Latijnse woord 'inspirare' dat letterlijk 'inademen' of 'inblazen' van een ziel of 'geest' betekent. Waar iemand zijn inspiratie, innerlijke kracht, bezieling, enthousiasme, gedrevenheid of 'vuur' uithaalt is heel persoonlijk. Dat kan zijn uit natuur, muziek, kunst, literatuur, sport, religie, maar ook een mens of een gebeurtenis kan dienen als bron van inspiratie.

Duiding: Wanneer mensen een soort Grote houvast of een overkoepelende visie op het leven en op wat het leven zin geeft delen, dan spreek je over een levensbeschouwing. Levensbeschouwingen geven een antwoord op vragen over de oorsprong van het universum en de mens, delen opvattingen over de mens (mensbeeld) en bepalen vanuit een visie op moraal en ethiek (wat is goed en kwaad) het dagelijks handelen. In religieuze levensbeschouwingen of godsdiensten staat het bestaan van een of meerdere goden centraal en de antwoorden die daaruit voortvloeien. Seculiere levensbeschouwingen, zoals het humanisme, vertrekken vanuit de mens om zin en vorm aan het leven te geven.

Wenk: Je kan gebeurtenissen en ervaringen tijdens werkplekleren aangrijpen om met dit doel aan de slag te gaan.

Wenk: Je kan met leerlingen in dialoog gaan aan de hand van een aantal algemene vragen die hen als professionele beroepsbeoefenaar kunnen beroeren zoals

- hoe kunnen mensen hoop vinden in situaties van kwetsbaarheid, bv. confrontatie met de ziekte van een collega, een overlijden ...? Hoe kan de christelijke visie op hoop een uitdaging vormen voor de eigen visie?
- wat inspireert je om voor dit beroep of voor deze opleiding te kiezen?
- wat versta je onder levenskwaliteit en waar ligt voor jou de balans tussen levenskwaliteit en werk?
- wat geeft jou energie?

Wenk: In functie van het omgaan met diversiteit op de werkvloer kan je leerlingen constructief kritisch laten reflecteren over eigen en andere levensbeschouwingen:

- wat betekent het dragen van levensbeschouwelijke tekens voor jou?
- welke voedingsrichtlijnen hanteren mensen in onze samenleving en vanuit welke motivatie, bv. vanuit een bepaalde religie of overtuiging (bv. veganisme);
- hou je rekening met collega's die vasten en waarom zou je dit doen?
- welke culturele gewoonten herken je bij jezelf en bij collega's? Bv. respect voor ouders, de rol van vrouwen en mannen in het huishouden, religieuze rituelen of feestdagen.

Wenk: Je kan met leerlingen in dialoog gaan over de wijze waarop je vanuit het beroep van verzorgende/zorgkundige mee verantwoordelijkheid kan dragen voor de schepping (ecologisch bewustzijn)? Je kan met hen reflecteren over de mate waarin zij dit een belangrijke waarde vinden in de uitoefening van het beroep van verzorgende of zorgkundige

Wenk: Vanuit concrete situatieschetsen kan je met leerlingen stilstaan bij vragen waar ze mogelijk als verzorgende/zorgkundige mee worden geconfronteerd zoals

- waar haal je de kracht om staande te blijven in stressvolle situaties?
- wat heb je nodig om je gedragen te weten in het omgaan met kwetsbare situaties zoals het begeleiden van cliënten met een bijzondere kwetsbaarheid, het omgaan met verdriet of het rouwen?
- hoe ga je met cliënten in dialoog over moeilijke thema's zoals eenzaamheid, ziekte en overlijden, nieuwe relaties op oudere leeftijd, zelfstandigheid?

Wenk: Je leert leerlingen hoe ze levensbeschouwing, inspiratie of zingeving bespreekbaar maken met de cliënt. Daarbij houden ze rekening met de achtergrond, wensen en behoeften van de cliënt. Ze bereiden zich bewust voor en gaan veralgemeningen uit de weg. De leerlingen staan stil bij vragen zoals:

- op welke wijze beïnvloeden levensbeschouwing, inspiratie of zingeving de cliënt in het omgaan met ziek zijn en/of ouders worden?
- kunnen overtuigingen die bij de cliënt leven helpend zijn bij het herstel of het aanvaarden van ziekte, lijden of sterven?
- leven er ook overtuigingen die het hele proces net hinderen?
- ...

LPD 31 De leerlingen bouwen de eigen deskundigheid op.

Duiding: Leerlingen leren zelf actie ondernemen om het leren op school ook daarbuiten verder te zetten. Ze verwerven inzicht in principes van levenslang leren en krijgen houvast om na het voltooien van hun opleiding garanties op verder leren in te bouwen.

Wenk: Je kan met de leerlingen op zoek gaan naar laagdrempelige bronnen die aanzetten tot leren door o.m. zich in te schrijven voor nieuwsbrieven, ruimte maken om die te lezen, geregeld een artikel te lezen en daarover uit te wisselen met collega's, lid worden van een belangenvereniging of beroepsgroep, bronnen voor nascholing ontdekken ...

5 Pop-ups en lexicon

5.1 Pop-ups

Handeling met betrekking tot de basiszorg

- Helpen bij inname van geneesmiddelen via orale weg
- Uitvoeren van mondzorg
- Helpen bij vocht- en voedseltoediening bij een cliënt, uitgezonderd bij slikstoornissen en sondevoeding
- Signaleren van problemen met de orale vochtinname van een cliënt
- Verwijderen en heraanbrengen van kousen ter preventie en/of behandeling van veneuze aandoeningen, met uitsluiting van compressietherapie met elastische verbanden
- Hygiënisch verzorgen van een cliënt
- Cliënt in een functionele houding brengen met technische hulpmiddelen
- Verzorgen van een geheelde stoma (zonder dat wondzorg noodzakelijk is)
- Signaleren van problemen met een blaassonde
- Helpen bij niet-steriele afname van excreties en secreties



- Meten van de parameters behorende tot de verschillende biologische functiestelsels: polsslag en lichaamstemperatuur

Bijkomende handelingen met inbegrip van gedelegeerde verpleegkundige handelingen

- Meten van de parameters behorende tot de verschillende biologische functiestelsel: bloeddruk, ademhaling, pijn, bewustzijn, glycemiemeting via capillaire bloedafname
- Toedienen van medicatie, met uitsluiting van verdovende middelen, die voorbereid is door de verpleegkundige of apotheker langs de volgende toedieningswegen: oraal (inbegrepen inhalatie), rectaal, oog- en oorindruppeling, percutaan, toedienen van gefractioneerde heparine via subcutane weg
- Toedienen van voeding en vocht langs orale weg (inclusief cliënt met slikstoornissen)
- Manueel verwijderen van faecalomen
- Verwijderen en heraanbrengen van verbanden en kousen ter preventie en/of behandeling van veneuze aandoeningen (inclusief compressietherapie met elastische verbanden: korte rek, niet elastisch zoals Rosidal), compressiekousen zoals TED)

5.2 Lexicon

Elderspeak

De misvatting (vaak zonder foute bedoelingen) bij mensen dat betuttelend praten tegen oudere mensen vriendelijker en geschikter zou zijn.

Gezondheidsvaardigheden

Gezondheidsvaardigheid verwijst naar de individuele competenties die bepalen in welke mate iemand in staat is om greep te krijgen op de zorg voor de eigen gezondheid en zijn weg te vinden in zorgvoorzieningen. Dat veronderstelt de vaardigheid om informatie over gezondheid te verzamelen, te lezen, te horen, te begrijpen en doeltreffend toe te passen bij beslissingen over zijn gezondheid. (Gezondheidsraad 2011).

Primaire preventie

Primaire preventie is erop gericht om ziekte te voorkomen of de oorzaken van een ziekte weg te nemen. Dat kan op verschillende manieren, zoals de omgeving en leefstijl aanpassen of de weerstand van het lichaam versterken. Primaire preventie richt zich op de populatie die een specifieke aandoening nog niet heeft.

Secundaire preventie

Secundaire preventie wil ziekte in een vroeg stadium opsporen zodat de ziekte sneller kan worden behandeld. Op die manier wordt het gezondheidsverlies voorkomen en beperkt waardoor de kans op genezing stijgt.

Tertiaire preventie

Tertiaire preventie wil de impact van de (chronische) ziekte verkleinen en een verslechtering van de gezondheidstoestand tegengaan. Dat richt zich bijgevolg op een populatie met een specifieke aandoening.

Wederkerigheid

Wederkerigheid in een zorgrelatie houdt in dat zorg niet alleen wordt ontvangen, maar dat cliënten ook zelf zorg kunnen geven. De cliënt wordt op die manier deelgenoot van zijn behandeling.

Zorgdossier

In de zorg worden termen als zorgdossier, zorgplan, verpleegplan, zorg- en ondersteuningsplan vaak door elkaar gebruikt. Het zorgplan omvat een breder scala aan zorgaspecten en is gericht op de totale zorgbehoefte van de patiënt, inclusief medische, verpleegkundige, psychosociale en andere relevante aspecten. Het wordt vaak opgesteld in samenwerking met verschillende zorgverleners waaronder artsen, verpleegkundigen, therapeuten en sociale werkers. Het zorgplan kan ook rekening houden met de behoeften van de patiënt op lange termijn, zoals revalidatie of palliatieve zorg.

Zorgproces

Het zorgproces is het proces binnen het verlenen van zorg aan een cliënt gaande van het ontvangen en verwerken van informatie- en zorgvragen, vaststellen van de nodige zorg, zorgbemiddeling, zorgtoewijding, uitvoeren van zorg- en ondersteuningsplan, tot evaluatie/bijsturen en eventueel afsluiten van de geboden zorg.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Indien infrastructuur haalbaar is het aan te bevelen te kiezen voor multifunctionele didactische lokalen voor zorg en agogisch handelen waar het aanbieden en verwerken van theoretische leerinhouden tot de mogelijkheid behoren.

Het spreekt voor zich dat elke school zal vertrekken vanuit de eigen beschikbare infrastructuur en groeit naar bovenbeschreven didactische omgeving. Vakgroepen kunnen creatief nadenken over andere mogelijkheden, eventueel buiten de school (stageplaats, externe locatie ...) om bepaalde leerplanonderdelen aan bod te laten komen.



6.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep. Omwille van de noodzaak van het werken met professionele en recente materialen pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigdheden op de school of beschikbaar op stageplaats of externe opleidingslocatie.

- Algemeen
 - nutsvoorzieningen:
 - warm en koud stromend water;
 - voldoende stopcontacten voor aansluiting elektrische toestellen;
 - voldoende opbergruimte;
 - EHBO-materiaal;
 - uitrusting voor (brand)veiligheid en handhygiëne;
 - afvalboxen (mogen ook buiten de klas in de nabije omgeving).
- Voor het uitvoeren van zorgtaken:
 - (ziekenhuis)bed (hoog/laag);
 - poppen;
 - reanimatiepoppen en AED- oefentoestel;
 - transfermateriaal voor cliënten zoals rolstoel, rollator, tillift ...;
 - toestellen, materialen en benodigdheden voor het uitvoeren van logistieke en beperkte huishoudelijke activiteiten;
 - verzorgingsmaterialen m.b.t. uitvoeren van basiszorgen en de gedelegeerde verpleegkundige handelingen en EHBO-materialen;
 - sanitaire uitrusting: lavabo, toilet ...
- M.b.t. het agogisch handelen
 - (didactische) materialen en benodigdheden ter ondersteuning van het agogisch handelen.
- Driedimensionale modellen in functie van anatomie en fysiologie.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	

Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evaluëren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.



Leerplandoel	Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties
1	BK 1; BK 2
2	BK 14; BK 15
3	BK 6
4	BK 1
5	BK 2; BK 9; BK15
6	BK 4
7	BK 4
8	BK 4
9	BK 3
10+	-
11	BK 2
12	BK e
13	BK 7
14+	-
15	BK f
16	BK 8
17	BK c
18	BK 7; BK 16
19	BK 18
20	BK 4; BK 12
21	BK 10; BK 11; BK a
22	BK 17
23	BK 10
24	BK 11
25	BK 12
26	BK 13
27	BK 10
28	BK b
29	BK 6; BK d
30+	-

8.2 Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen bouwen de eigen deskundigheid op.
6. De leerlingen handelen volgens de professionele gedragscode binnen de grenzen van het wetgevende kader.
7. De leerlingen werken samen met de cliënt en communiceren professioneel binnen een cliëntgerichte zorgrelatie.
8. De leerlingen ondersteunen en bevorderen empowerment en zelfredzaamheid van de cliënt.
9. De leerlingen plannen en organiseren de zorg van de cliënt conform het zorg- en ondersteuningsplan.
10. De leerlingen voeren de basiszorg uit volgens het zorg- en ondersteuningsplan van de cliënt met of zonder ADL-dysfunctie, met inbegrip van comfortzorg bij palliatieve en terminale cliënt en laatste zorg aan de overleden cliënt conform de wettelijke bepalingen.
11. De leerlingen voeren bijkomende handelingen uit volgens de richtlijnen aan een cliënt met of zonder ADL-dysfunctie met inbegrip van gedelegeerde verpleegkundige handelingen onder supervisie van een verpleegkundige.
12. De leerlingen nemen preventieve maatregelen ter voorkoming van primaire, secundaire en tertiaire letsels tijdens de basiszorg.
13. De leerlingen voeren EHBO uit bij noodsituaties.
14. De leerlingen observeren en signaleren veranderingen in de gezondheidstoestand van de cliënt.
15. De leerlingen evalueren de zorg en rapporteren in het zorgdossier.
16. De leerlingen regelen ontspannings- en vrijetijdsactiviteiten volgens de verwachtingen en noden van de cliënt en stimuleren de cliënt om deel te nemen.
17. De leerlingen voeren huishoudelijke activiteiten en logistieke taken uit conform het zorg- en ondersteuningsplan.
18. De leerlingen lichten aspecten van ondersteuning bij de opvoeding toe.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Anatomie en fysiologie
- b. Contexten: residentiële zorg, thuisverpleging, thuiszorg, gehandicaptenzorg, ziekenhuissector, palliatieve zorg, revalidatie
- c. Doelgroepen: kraamzorg inclusief meerlingenzorg, gezinnen in een problematische opvoedingssituatie, personen met psych(iatr)ische problemen, personen met een handicap, personen met een chronische zorgnood, personen met dementie, personen in een palliatieve zorgfase
- d. Gedelegeerde verpleegkundige handelingen (vermeld in de wetgeving van 27 februari 2019 en aangepaste versies)
- e. Holistische visie op de mens
- f. Zorgvisie en zorgprocessen



Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	4
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	6
2.1	Beginsituatie	6
2.2	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Verzorgende/Zorgkundige en het vormingsconcept	7
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	8
3.4	Beginsituatie	9
3.5	Aandachtspunten.....	9
3.6	Leerplanpagina.....	10
4	Leerplandoelen	10
4.1	Kwaliteitsvol handelen	10
4.2	Zorgrelatie	17
4.3	Agogisch handelen	20
4.4	Zorg	22
4.5	Maatschappelijke context.....	26
5	Pop-ups en lexicon	29
5.1	Pop-ups	29
5.2	Lexicon	30
6	Basisuitrusting	31
6.1	Infrastructuur	31
6.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	32
7	Glossarium	32
8	Concordantie	33
8.1	Concordantietabel.....	33

8.2 Doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties35